

ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3

อัลอามีน ซียง¹, กนกกร ศิริสุข²

¹นักศึกษาคณะศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

²ดร. (ภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

บทคัดย่อ

การค้นคว้าอิสระนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 2) ศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 และ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 193 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิตามขนาดของสถานศึกษา โดยเทียบบัญญัติไตรยางศ์ตามสัดส่วนของขนาดโรงเรียน และสุ่มอย่างง่ายโดยวิธีจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามมาตรฐานและค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน

ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักการมีส่วนร่วม รองลงมาคือ หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักความโปร่งใส และหลักนิติธรรม ตามลำดับ 2) ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ประสิทธิภาพในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา รองลงมา ได้แก่ ประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษา ประสิทธิภาพในการผลิตนักเรียนให้มีเจตคติทางบวก และประสิทธิผลในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ตามลำดับ 3) ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 มีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ($r = .733$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ: การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล, ประสิทธิผลของสถานศึกษา, การบริหารสถานศึกษา

The Relationship Between Good Governance Administrators And School Effectiveness Under Yala Primary Educational Service Area Office 3

Al-ameen Seeyong¹, Kanokkorn Sirisuk²

¹Student Master of Education in Educational Administration, Songkhla Rajabhat University

²Ed.D. (Leadership in Educational Administration), Assistant Professor Educational Administration, Songkhla Rajabhat University

Abstract

This independent study aimed to 1) study good governance administration of school administrators under Yala Primary Educational Service Area, Office 3, 2) study school effectiveness under Yala Primary Educational Service Area, Office 3, and 3) study the relationship of good governance administration and school effectiveness under Yala Primary Educational Service Area, Office 3. The subject consisted of 193 teachers in school under Yala Primary Educational Area, Office 3 in the A.D. 2021 academic year, using Krejcie and Morgan's table in setting sample size, the stratified random sampling technique in classifying school size and the simple random sampling technique in choosing the subject. Research tools were five-scale questionnaires. Statistics used in this research included percentage, mean, standard deviation and Pearson's Product Moment Correlation Coefficient.

The findings of the study reveal the following 1) Good governance administration of school administrators under Yala Primary Educational Service Area, Office 3 was at the high level, both overall picture and each aspect. The aspect that received the highest mean score was participation principle, followed by ethics principle, responsibility principle, value for money principle, transparency principle and rule of law consecutively. 2) The school effectiveness under Yala Primary Educational Service Area, Office 3 was at the high level, both overall picture and each aspect. The aspect that received the highest mean score was the effectiveness on internal problem solving, followed by the effectiveness on the change and development in the school, enhancement of positive attitude in students, and producing high-achievement students consecutively. 3) The relationship between good governance administrators and school effectiveness under Yala Primary Educational Service Area, Office 3 was significantly and highly positive ($r=.733$) at the .01 level.

Keywords: Good governance administration, School effectiveness, School administration

ความสำคัญของปัญหา

เจตนารมณ์ของสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ให้ทุกกระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการถือปฏิบัติการบริหารจัดการของสถานศึกษาซึ่งมีหน้าที่ให้บริการ การศึกษาแก่ประชาชนและเป็นสถานศึกษาของรัฐ ต้องนำหลักการ ว่าด้วยการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี ซึ่งเรียกโดยทั่วไปว่า “ธรรมาภิบาล” มาบูรณาการในการบริหารและจัดการศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ สถานศึกษาในฐานะที่เป็นนิติบุคคล ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลัก ความรับผิดชอบและหลักความคุ้มค่า โดยการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้าง ระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 จะบูรณาการเข้ากับการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ของ สถานศึกษา ซึ่งได้แก่การดำเนินงานด้านวิชาการ งบประมาณ บริหารงานบุคคลและบริหารทั่วไป ขอบข่ายงาน ดังกล่าวเป็นหน้าที่สำคัญที่ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่ง ประสิทธิภาพของสถานศึกษานั้น นอกจากจะเป็นหน้าที่หลักของผู้บริหารสถานศึกษาแล้ว ยังเกิดจากการร่วมมือร่วมใจ ของบุคลากร ทุกคนในสถานศึกษาที่จะต้องทำงานร่วมกันจนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2556: 22)

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เห็นความสำคัญตามหลักการดังกล่าวจึงมีนโยบายเสริมสร้าง การบริหารงานตามหลักการของธรรมาภิบาลในหน่วยงานทุกระดับโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้บริหาร ครู และ บุคลากรทางการศึกษามีความรู้ ความเข้าใจ ก่อให้เกิดความตระหนักและปรับปรุงระบบงานของหน่วยงานให้มี ประสิทธิภาพเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง ทั้งยังสอดคล้องกับการปฏิรูประบบราชการและการปฏิรูปการศึกษา การบริหารที่ทันต่อเหตุการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน (วิวน ตะนะ, 2554: 1) ภาควิชร จันทรกุล (2557: 42 - 43) ได้กล่าวถึง แนวคิดและองค์ประกอบของการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลไว้ว่า ประเทศไทยได้มี ความพยายามนำหลักธรรมาภิบาลเข้ามาประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติไม่ว่าจะเป็นในภาคการเมือง ภาคราชการจึงอาจ ช่วยบรรเทาปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน และปัญหาความไร้ประสิทธิภาพที่สั่งสมมาเป็นเวลานาน จึงนำมาสู่ผลลัพธ์ สุดท้าย คือ ความกินต้อยอยู่ดีของประชาชนในที่สุด ซึ่งนอกจากธรรมาภิบาลจะเป็นวิธีการในการบรรเทาปัญหาแล้วยัง เป็นเป้าหมายของสังคมที่จะต้องร่วมกันสร้างให้เกิดขึ้น เนื่องจากสังคมใดมีธรรมาภิบาลเป็นพื้นฐานย่อมบ่งชี้ว่ามีการ พัฒนาในระดับหนึ่ง และแม้ในปัจจุบันแนวคิด ธรรมาภิบาลจะได้รับการตอบสนอง ทั้งจากภาครัฐและเอกชนในการ นำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรม แต่ในส่วนของภาคเอกชนที่มุ่งเน้นการพัฒนาทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง เพื่อสร้างธรรมาภิบาลที่สมดุลในทุกระดับและทุกภาคส่วนของสังคมอย่างสมบูรณ์ซึ่ง หลักธรรมาภิบาลสามารถนำมาใช้ในการบริหารสถานศึกษา เพื่อจะพัฒนาระบบการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยนำการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการสร้างระบบบริหาร กิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 โดยยึดหลักการ 6 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรมหลักความ โปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า (จุฑามาส นาคปทุม, 2559: 41)

การบริหารสถานศึกษาในปัจจุบัน พบว่า มีปัญหาที่เกิดจากการบริหารงานผิดพลาดไม่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ ราชการ บ่อยครั้งที่เกิดความเสียหายต่อองค์กรราชการ ตัวบุคคล มีเรื่องราวร้องเรียน ฟ้องร้อง ขอความเป็นธรรม มีคดีความที่ต้องสืบสวนเป็นจำนวนมาก สร้างความขัดแย้งในองค์กร ทำให้การปฏิบัติงานไม่ประสบความสำเร็จตาม เป้าหมาย บรรยากาศในองค์กรเสียไป จากปัญหาดังกล่าวสถานศึกษาจึงได้นำระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยการ บริหารจัดการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2542 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง วันที่ 10 เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2542 มาใช้ในการบริหารงาน (จารุวรรณ สุรินทร์, 2552: 3) เมื่อพิจารณาการบริหารโดยใช้ หลักธรรมาภิบาล พบว่าปัญหาสำคัญทางการบริหารการศึกษาในภาพรวม คือ มีการรวมอำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ขาด เอกภาพในการบริหาร ขาดประสิทธิภาพในระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา ขาดการมีส่วนร่วมของ

ประชาชน ขาดการพัฒนาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง และขาดความเชื่อมโยงกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานอื่น ๆ ผู้ปกครองนักเรียนและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาน้อยมาก ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา ซึ่งเป็นเพียงคณะกรรมการที่ปรึกษา การมีส่วนร่วมในการบริหารงานของคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานและการปฏิบัติงานของคณะกรรมการยังขาดความรู้ ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ ไม่กล้าแสดงความคิดเห็น ขาดการประสานงานระหว่างสถานศึกษากับคณะกรรมการสถานศึกษา คณะกรรมการสถานศึกษาไม่ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาของโรงเรียนและไม่กล้าท้วงติงหรือเสนอแนะเมื่อโรงเรียนดำเนินการไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ขนาดของโรงเรียนที่ปฏิบัติงานต่างกันมีผลต่อการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาตามแนวทางการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน เพราะผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานโรงเรียนขนาดต่างกันจะมีทรัพยากรที่ใช้ในการบริหารต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นวัสดุ ครุภัณฑ์ หรืออาคารสถานที่ ตลอดจนจำนวนบุคลากร ทำให้ปัญหาในการใช้ทรัพยากรเพื่อการบริหารแตกต่างกัน (นัยหะ สามะ, 2554: 3)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ตระหนักในความสำคัญของการเตรียมการ ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ได้ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติและแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นการต่อต้านการทุจริต และประพฤติมิชอบ เพื่อร่วมสร้างจิตสำนึกและค่านิยมให้ทุกภาคส่วนตื่นตัว ละอายต่อการทุจริตประพฤติมิชอบทุกรูปแบบ โดยดำเนินโครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา เพื่อวางรากฐานการปลูกจิตสำนึกซึ่งเป็นกลไกในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศชาติ นอกจากนี้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 เป็นหน่วยงานที่กำกับดูแลและประสาน ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาในสังกัดให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามนโยบาย กฎเกณฑ์ มาตรฐานและเป้าหมายที่กำหนดไว้ และปีการศึกษา 2564 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 มีสถานศึกษาในการกำกับดูแล จำนวน 32 แห่ง บุคลากรครูรวมทั้งสิ้น 388 คน นักเรียน 7,741 คน โดยมีวิสัยทัศน์ว่า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 เป็นองค์กรคุณภาพชั้นนำในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3, 2564: 22) การบริหารสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ปัจจุบันพบว่า มีปัญหาโครงสร้างหน่วยงานที่มีอำนาจหน้าที่ซ้ำซ้อนหรือถักถักกัน กวระเบียบไม่โปร่งใส ข้อบกพร่องในการบริหารงานในเรื่องคุณธรรม ความรับผิดชอบ การมีส่วนร่วม และการบริหารงานที่ไม่โปร่งใส ส่งผลต่อการปฏิบัติราชการทำให้ภาระหน้าที่การงาน ไม่ประสบความสำเร็จ

จากปัญหาและความสำคัญของการใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ดังที่กล่าวมา ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 โดยการศึกษาการบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 ซึ่งประกอบด้วย 6 หลักการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า และประสิทธิผลของสถานศึกษา ตามแนวคิดของ Mott (1972: 104) กล่าวถึงประสิทธิผลของสถานศึกษา 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความสามารถในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ด้านความสามารถในการพัฒนานักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ด้านความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษา และด้านความสามารถในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา และสถานศึกษาสามารถนำความรู้ไปใช้กำหนดนโยบาย การวางแผน และการกำหนดแนวทางในการบริหารสถานศึกษา เพื่อศึกษาการบริหารงานสถานศึกษาและแนวทางในการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และสามารถนำข้อมูลการวิจัยไปใช้ในการส่งเสริมการใช้หลักธรรมาภิบาลเพื่อพัฒนาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3
2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 32 โรงเรียน รวมประชากรจำนวน 388 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 193 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970: 608) แล้วสุ่มสถานศึกษาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ตามสัดส่วนขนาดสถานศึกษา คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขนาดกลาง และสถานศึกษาขนาดใหญ่ โดยเทียบบัญญัติไตรยางค์ตามสัดส่วนขนาดสถานศึกษา สถานศึกษาขนาดเล็ก 11 แห่ง สถานศึกษาขนาดกลาง 17 แห่ง สถานศึกษาขนาดใหญ่ 4 แห่ง รวม 32 แห่ง ครอบคลุมสถานศึกษาทุกแห่ง แล้วสุ่มครูโดยสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ตามสัดส่วนขนาดสถานศึกษา คือ สถานศึกษาขนาดเล็ก ได้ครูเป็นกลุ่มตัวอย่าง 22 คน สถานศึกษาขนาดกลาง ได้ครูเป็นกลุ่มตัวอย่าง 104 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่ ได้ครูกลุ่มตัวอย่าง 67 คน รวมกลุ่มตัวอย่างเป็นครูที่ให้ข้อมูลทั้งหมด 193 คน โดยเทียบบัญญัติไตรยางค์ โดยการจับสลาก

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 1 ฉบับแบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 3 ข้อ ประกอบด้วย เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา 6 หลัก ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า และ ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ประกอบด้วย ประสิทธิภาพในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ประสิทธิภาพในการผลิตนักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ประสิทธิภาพในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษา และประสิทธิผลในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ลักษณะแบบสอบถามตอนที่ 2 และตอนที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) ได้แก่ 5 = มากที่สุด, 4 = มาก, 3 = ปานกลาง, 2 = น้อย, 1 = น้อยที่สุด

การสร้างเครื่องมือในการศึกษา

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของสถานศึกษา เพื่อกำหนดตัวแปรและนิยามศัพท์เฉพาะ และสร้างแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ เพื่อขอคำแนะนำตรวจสอบความถูกต้อง ปรับปรุงแก้ไขให้ตรงกับขอบข่ายและเนื้อหาที่กำหนด นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว เสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) แล้วนำมาวิเคราะห์ความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์

เฉพาะ โดยใช้วิธีหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence: IOC) (เยาเวตี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2556: 46 – 47) ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.67-1.00 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่องแล้ว ไปทดลองใช้กับครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำแบบสอบถามไปหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach, 1990 : 202-204) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับเท่ากับ 0.97 นำแบบสอบถามที่ผ่านการทดลองใช้แล้ว เสนออาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระเพื่อปรับแก้ไขครั้งสุดท้าย แล้วจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์และนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้ค่าความถี่ และค่าร้อยละ
2. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาและประสิทธิผลของสถานศึกษา โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)
3. วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product Moment Correlation Coefficient)

ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หลักการมีส่วนร่วม รองลงมาคือ หลักคุณธรรม และหลักความรับผิดชอบ ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ หลักนิติธรรม
2. ผลการวิเคราะห์ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 พบว่า ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ดังนี้ ประสิทธิผลในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา รองลงมาคือ ประสิทธิผลในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษา และประสิทธิผลในการผลิตนักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ตามลำดับ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ประสิทธิผลในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง
3. ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน ($r = 0.733$) ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์ทางบวกในทิศทางเดียวกันในระดับสูง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ได้แก่ หลักความรับผิดชอบ หลักนิติธรรม หลักความโปร่งใส หลักการมีส่วนร่วมหลักความคุ้มค่า และหลักคุณธรรม ตามลำดับ

การอภิปรายผล

ผลการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ผู้วิจัยอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 3 ตามกรอบแนวคิดของราชกิจจานุเบกษา (2542: 26-27) ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบ บริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542 เนื่องจากมีความครอบคลุมตามหลักการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลัก ธรรมาภิบาลประกอบด้วย 6 หลักการ ได้แก่ หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลัก ความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 3 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะ สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดให้สถานศึกษาทุกแห่งมีนโยบายให้ใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหาร สถานศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องบริหารงานโดยใช้หลักธรรมาภิบาล ซึ่งทำให้พบว่า การบริหารตามหลัก ธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ กมลพรรณ พึ่งดวง (2560: 168) ได้ทำการศึกษา วิจัยเรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสมุทรสาคร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ พรรณีภา ไชยศรี (2563: 139) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 2 พบว่า การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 2 โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับ Clarke (2001: 3519) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้หลักธรรมาภิบาลในการกระจายอำนาจการปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศที่ด้อยพัฒนา (ประเทศกาน่า) พบว่า การปกครอง ตามระบอบประชาธิปไตยได้มีการกระจายอำนาจจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นโดยประชาชนมีส่วนร่วม มากขึ้นทำให้เกิดกลยุทธ์การพัฒนาที่แท้จริง มีการปรับตัวในการทำงานของท้องถิ่นโดยใช้หลักธรรมาภิบาลซึ่งเป็นกุญแจ สำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

2. ประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยะลา เขต 3 ตามกรอบแนวคิด ของ Mott (1972: 104) ประกอบด้วย 4 ประการ ได้แก่ 1) ประสิทธิผลในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง อาจเป็นเพราะประสิทธิผลประการหนึ่งของสถานศึกษาโดยส่วนใหญ่แล้วสังคมจะคาดหวังคุณภาพของนักเรียนมี ผลสัมฤทธิ์สูง จึงทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพทางวิชาการ เพื่อให้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาที่ดี 2) ประสิทธิผลในการผลิตนักเรียนให้มีเจตคติทางบวก เป็นไปได้ว่า การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีเจตคติในด้าน อาชีพให้แก่ นักเรียน ทั้งพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ รวมถึงมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม การประพฤติปฏิบัติตนและมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษา 3) ประสิทธิผลในการเปลี่ยนแปลงและ พัฒนาสถานศึกษา ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดเป้าหมายและวัตถุประสงค์ในสถานศึกษาไปสู่ ความสำเร็จ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีความพยายามในการส่งเสริมครูและบริหารจัดการทรัพยากรต่าง ๆ ให้เกิด ประสิทธิภาพมากที่สุด และ 4) ประสิทธิผลในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ปัญหาทางด้านการบริหารสถานศึกษานั้น เกิดขึ้นได้เสมอ จึงเป็นไปได้อย่างมากที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องกำหนดแนวทางป้องกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการ บริหารสถานศึกษาทั้งด้านงานบริหารวิชาการ งานบริหารงบประมาณ งานบริหารบุคคล และงานบริหารทั่วไป สอดคล้อง กับ กนกทิพย์ ดอกลัดดา (2560: 66) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับ ประสิทธิภาพของสถานศึกษาของโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษาในโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดย ภาพรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ ณิชดา โกรทินธาคม (2560: 90) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การใช้องค์ กรอำนาจของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 พบว่า ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 6 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับ มาก

3. ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 3 พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 3 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันเท่ากับ 0.733 ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ได้ตั้งไว้ว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 3 มีความสัมพันธ์กัน และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาล มีความสัมพันธ์กันทุกคู่ โดยมีความสัมพันธ์ในทางบวกและมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 3 มีการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ดี ทั้ง 6 หลักการ ประกอบด้วย หลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักการมีส่วนร่วม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ และหลักความคุ้มค่า ทำให้ผู้บริหารของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเขต 3 แสดงการบริหารประสิทธิผลของสถานศึกษา ทั้ง 4 ประการ ประกอบด้วย ประสิทธิผลในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ประสิทธิผลในการผลิตนักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ประสิทธิผลในการเปลี่ยนแปลง และพัฒนาสถานศึกษา และประสิทธิผลในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษาได้เป็นอย่างดี ทำให้เกิดการบริหารงานที่บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามไปด้วยเช่นกัน ดังนั้น ถ้าการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารอยู่ในระดับสูง ประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา ก็จะสูง อยู่ในระดับที่สอดคล้องกัน และหากการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารอยู่ในระดับต่ำ ประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาก็จะอยู่ในระดับต่ำ เช่นเดียวกัน การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลจึงมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา สอดคล้องกับ ทศพร หงษาชาติ (2560: 58) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลกับความผูกพันต่อองค์กร: กรณีศึกษาสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลในสถานศึกษาภาครัฐกับความผูกพันต่อองค์กรของบุคลากร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1 พบว่า มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ขนาดความสัมพันธ์อยู่ในระดับสูง และทิศทางบวก ($r = 0.81^*$) และสอดคล้องกับ อุษารัตน์ ดาวลอย (2561: 106) ได้ทำการศึกษาวิจัยศึกษาเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรี ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรีโดยภาพรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกในระดับสูงมาก ($r = 0.939$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01 โดยในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์ ระดับสูงและสูงมาก

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ประสิทธิผลของสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก และทั้งสองตัวแปรมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับสูง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ได้กำหนดอยู่ในกฎหมาย และลงสู่การปฏิบัติตามที่ผู้วิจัยได้ให้เหตุผลไว้ในประเด็นก่อนหน้านั้น เมื่อผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการบริหารด้วย 1) หลักนิติธรรม 2) หลักคุณธรรม 3) หลักการมีส่วนร่วม 4) หลักความโปร่งใส 5) หลักความรับผิดชอบ และ 6) หลักความคุ้มค่า จึงทำให้ประสิทธิผลของสถานศึกษาในด้าน 1) ประสิทธิผล ในการผลิตนักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง 2) ประสิทธิผลในการผลิตนักเรียนให้มีเจตคติทางบวก 3) ประสิทธิผลในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษา และ 4) ประสิทธิผลในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา สูงตามไปด้วย นอกจากนี้ การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลถือเป็นเรื่องจำเป็นต่อการบริหารจัดการองค์กรทุกองค์กรในทางการศึกษาก็เช่นเดียวกัน

จากผลการวิจัยครั้งนี้ หลักความรับผิดชอบ มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาโดยรวมสูงที่สุด แสดงว่าการเปิดโอกาสให้สาธารณชนตรวจสอบการปฏิบัติงานได้นั้น เป็นการสะท้อนความรับผิดชอบต่อสังคมและผู้

มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งเป็นการแสดงความรับผิดชอบในการตัดสินใจ ความรับผิดชอบในผลงานที่กำหนดไว้ ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนสะท้อนความเป็นจริงของสังคมปัจจุบันอย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากสาธารณชนส่วนใหญ่ตั้งข้อสังเกตว่าการบริหารงานราชการหรือการบริหารการศึกษานั้นมีความโปร่งใสเพียงใด การเปิดโอกาสให้สาธารณชนได้มีโอกาสตรวจสอบได้ จึงเป็นการส่งเสริมให้เกิดประสิทธิผลของสถานศึกษาตามไปด้วย

หลักนิติธรรม ที่ได้กำหนดความมุ่งหมายในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของสถานศึกษา โดยมีกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ การที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ จะทำให้การบริหารงานเป็นไปด้วยความถูกต้องเป็นที่ยอมรับของสังคม และทำให้ประสิทธิผลของสถานศึกษาเกิดขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย

หลักความโปร่งใส ที่ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องยึดหลักในการบริหารให้มีความโปร่งใส 4 ด้าน ได้แก่ ความโปร่งใสด้านโครงสร้างระบบงาน ด้านระบบการให้คุณ ด้านระบบการให้โทษ และด้านการเปิดเผยระบบงาน (ครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2553 :82-83) หลักความโปร่งใส มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา อาจเป็นเพราะ หลักความโปร่งใส คือ การเปิดเผยระบบการทำงานให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบและมีความเข้าใจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้เกิดความร่วมมือจนทำให้การผลิตนักเรียนให้มีคุณภาพด้านการเรียนและมีเจตคติที่ดีรวมทั้งให้ความร่วมมือพัฒนาสถานศึกษาและแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา

หลักการมีส่วนร่วม ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษาเช่นกัน เหตุที่เป็นเช่นนี้นั้น เนื่องจากหลักการมีส่วนร่วม ในการรับรู้การบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ร่วมวางแผนปฏิบัติการทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ การเปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วมนี้ความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา อาจเป็นเพราะการได้รับข้อเสนอแนะหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์ที่ได้รับนอกเหนือจากมุมมองของผู้บริหารสถานศึกษา การได้รับข้อเสนอแนะและนำไปปฏิบัตินี้เองที่ทำให้ประสิทธิผลของสถานศึกษาเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

หลักความคุ้มค่า เป็นหลักที่บ่งชี้ถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารจัดการที่จะก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดย่อมมีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลของสถานศึกษา เนื่องจากเกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการของสถานศึกษาโดยตรง

และหลักคุณธรรม เป็นหลักที่เกี่ยวข้องกับคุณงามความดี ซึ่งเป็นสิ่งที่คนทั่วไปคาดหวัง ให้เกิดขึ้นกับการบริหารงานของผู้บริหาร แต่เป็นสิ่งที่เป็นามธรรมไม่อาจจะเห็นได้ชัดเจน เช่น หลักธรรมาภิบาลที่กล่าวถึงมาก่อนหน้านี้ จึงเป็นเหตุให้หลักคุณธรรมเป็นหลักธรรมาภิบาลที่มีความสัมพันธ์ทางบวกกับประสิทธิผลของสถานศึกษา แต่มีค่าสหสัมพันธ์เพียงเล็กน้อยที่สุดในทุก ๆ ด้าน อย่างไรก็ตาม ผู้บริหารก็จะต้องยึดมั่นในความถูกต้องดีงาม การประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา ส่งเสริมให้เกิดระบบคุณธรรมแก่ผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้ทั้งองค์กรมีคุณธรรมอันจะทำให้ประสิทธิผลของสถานศึกษาสูงขึ้น จากการบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาด้วยความดีงามตามที่สังคมคาดหวัง

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ผู้วิจัยเสนอแนะการนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ คือ

1. การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ หลักการมีส่วนร่วม รองลงมา ได้แก่ หลักคุณธรรม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักความโปร่งใส และหลักนิติธรรม ดังนี้

1.1 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 หลักนิติธรรม ผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดกฎระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ

ที่ทันสมัยมาใช้ในสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมพัฒนาการปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างในการรักษาภาวะเยียบ
ข้อบังคับของสถานศึกษา และเป็นแบบอย่างที่ดี ทั้งนี้การบริหารสถานศึกษานั้นผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีการบังคับใช้
ภาวะเยียบต่าง ๆ ของสถาบันการศึกษาด้วยความยุติธรรม โดยต้องสร้างการตระหนักรู้ของบุคลากรทุกคนในองค์กร
เพื่อให้บุคลากรทุกคนยอมรับและปฏิบัติตามโดยไม่มีความเคลือบแคลงใจ ซึ่งจะได้รับคามพึงพอใจในการปฏิบัติงาน
ตามมา

1.2 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา
เขต 3 หลักคุณธรรม ผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความอดทน อดกลั้น ดังนั้น
ผู้บริหารสถานศึกษาควรฝึกคุณธรรมในเรื่องการมีความอดทน อดกลั้น และสามารถเผชิญกับเหตุการณ์ที่กดดันหรือไม่น่า
พึงพอใจ

1.3 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา
เขต 3 หลักความโปร่งใส ผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเปิดเผยข้อมูลข่าวสารในการ
บริหารงานในด้านต่าง ๆ ผู้บริหารสถานศึกษาควรเปิดเผยระบบการทำงานให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับทราบและมีความ
เข้าใจในการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษา ทำให้เกิดความร่วมมือจนทำให้การผลิตนักเรียนให้มีคุณภาพด้านการ
เรียนและมีเจตคติที่ดีรวมทั้งให้ความร่วมมือพัฒนาสถานศึกษาและแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา

1.4 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา
เขต 3 หลักการมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดสรรผลประโยชน์ที่พึงมีพึงได้
กับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่างเป็นธรรม ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างการรับรู้การบริหารเกี่ยวกับการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ
ร่วมวางแผนปฏิบัติการทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เปิดโอกาสให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้เข้ามามีส่วนร่วม เพื่อ
ก่อให้เกิดการพัฒนาาร่วมกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การร่วมกิจกรรมได้รับการจัดสรรผลประโยชน์ที่พึงมีพึงได้อย่าง
เป็นธรรม และร่วมประเมินผลการดำเนินงาน

1.5 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา
เขต 3 หลักความรับผิดชอบ ผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีความกระตือรือร้นในการ
ตัดสินใจและแก้ไขปัญหา ผู้บริหารสถานศึกษาควรสร้างความตระหนักในสิทธิหน้าที่ความรับผิดชอบ การมอบหมายงาน
ตามความรู้ความสามารถเคารพซึ่งกันและกัน มีความกระตือรือร้นในการแก้ปัญหา กล้าที่จะยอมรับผลดีและผลเสียจาก
การตัดสินใจโดยมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถ รับผิดชอบต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ตลอดจนการเคารพใน
ความคิดเห็นที่แตกต่างไม่ว่าจะเป็นผลดีหรือผลเสียเพื่อให้องค์กรดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.6 การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา
เขต 3 หลักความคุ้มค่า ผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาใช้ทรัพยากรธรรมทางการศึกษาให้
เกิดประโยชน์สูงสุด ผู้บริหารสถานศึกษาควรใช้ทรัพยากรทางการศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีความประหยัด ใช้จ่าย
อย่างคุ้มค่าส่งเสริมสนับสนุน ทั้งการจัดสรรและการใช้จ่ายงบประมาณ การจัดการเรียนการสอนตลอดจนมีการวางแผน
เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากร รวมทั้งประสานความร่วมมือจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องรู้จักรักษา และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติให้
เกิดประโยชน์และใช้ได้อย่างยั่งยืน

2. ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 โดยภาพรวมอยู่ใน
ระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประสิทธิภาพในการผลิตนักเรียน ที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีค่าเฉลี่ยต่ำ
ที่สุด ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรภายในสถานศึกษา เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์
อย่างเป็นระบบของนักเรียน โดยการศึกษาหาวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย สร้างนิสัยให้นักเรียนมีศีลธรรมมี
พฤติกรรมมารยาทที่ดี โดยส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น มีการเข้าร่วมการประกวดการแข่งขัน
ทางวิชาการกับหน่วยงานอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง

2.1 ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ด้านประสิทธิผลในการผลิตนักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง ผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สถานศึกษามีผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับชาติอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ทั้งนี้ ผู้บริหารควรส่งเสริมให้ครูและบุคลากรภายในสถานศึกษา เล็งเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์อย่างเป็นระบบของนักเรียน โดยการศึกษาหาวิธีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย สร้างนิสัยให้นักเรียนมีศีลธรรม มีพฤติกรรมที่ดี มีผลคะแนนสอบพัฒนาในระดับสูงขึ้น โดยส่งเสริมให้นักเรียนค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองมากขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ครูตระหนักถึงหน้าที่ของตนเองและมีมุมมองต่อนักเรียนและสถานศึกษาในทางที่ดี

2.2 ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ด้านประสิทธิผลในการผลิตนักเรียนให้มีเจตคติทางบวก ผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนมีเจตคติทางบวกด้วยการจัดกิจกรรมแนะแนว และกิจกรรมนักเรียน ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนติดตามจัดกิจกรรมแนะแนวการศึกษาและอาชีพให้กับนักเรียน ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม ประพฤติตนเป็นคนดี มีระเบียบวินัยที่ดี รู้จักพัฒนาตนเองและมีเจตคติที่ดีต่อการศึกษา

2.3 ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ด้านประสิทธิผลในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สถานศึกษาสามารถพัฒนาสร้างสรรค์ให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ขึ้นอย่างสร้างสรรค์ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนส่งเสริมให้ครูได้รับการพัฒนา วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้อย่างหลากหลาย จัดทำหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพปัญหา ความต้องการและความสามารถของนักเรียน และให้สถานศึกษาพัฒนาเปลี่ยนแปลงวิธิตำเนินงานด้านวิชาการ บุคลากร งบประมาณ และบริหารทั่วไปให้เป็นระบบ มีการจัดสรรทรัพยากรได้อย่างลงตัวเหมาะสม พัฒนาระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษาให้เป็นองค์กรที่ทันสมัย มีคุณภาพ มีการนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอนทันกับเหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

2.4 ประสิทธิภาพของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ด้านประสิทธิผลในการแก้ปัญหาภายในสถานศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ สถานศึกษาบริหารงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมและสนับสนุนสถานศึกษา นิเทศ กำกับ ติดตาม ให้คำปรึกษาหาทางป้องกันแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ ทั้งด้านการพัฒนาและการใช้หลักสูตร ด้านการสนับสนุนการวัดผลและประเมินผล การเรียนของนักเรียน ด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการปกครองนักเรียน ด้านบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา และงานรับผิดชอบอื่น ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

3. ความสัมพันธ์การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า ด้านที่มีความสัมพันธ์ต่ำสุดคือ หลักคุณธรรมกับประสิทธิผลในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษา อาจเป็นไปได้ว่าประสิทธิผลในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาสถานศึกษายังไม่บรรลุตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่วางไว้ อาจเป็นเพราะผู้บริหารสถานศึกษามีความซื่อสัตย์ จริงใจ ขยัน อดทนไม่มากเท่าที่ควร ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้อยู่ในจิตใจของบุคลากรและนักเรียนจนเป็นนิสัย ผู้บริหารสถานศึกษาประพฤติปฏิบัติตนยึดมั่นในความถูกต้องและผู้บริหารสถานศึกษามีความอดทน อดกลั้น ตลอดจนมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจ เพื่อให้การดำเนินงานในสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ก่อให้เกิดประสิทธิผลที่ดี

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3 ผู้วิจัยเสนอแนะการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป ดังนี้

1. ผู้สนใจควรมีการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ
2. ผู้สนใจควรมีการศึกษารูปแบบ แนวทางการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
3. ผู้สนใจควรมีการศึกษาการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในจังหวัดยะลาและพื้นที่อื่น ๆ เพื่อพัฒนาส่งเสริมการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กนกทิพย์ ดอกลัดดา. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษากับประสิทธิผลสถานศึกษาของโรงเรียนราชวินิตบางแก้ว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 6. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- กมลพรรณ พึ่งด้วง. (2560). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2556). คู่มือการบริหารโรงเรียนในโครงการพัฒนาการบริหารรูปแบบนิติบุคคล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- จารุวรรณ สุรินทร์. (2552). การใช้หลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารสถานศึกษากลุ่ม เครือข่ายวังสามหมอ 1 สำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาดุรธานีเขต 2. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ.
- จุฑามาส นาคปฐม. (2559). การบริหารการศึกษาตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียน เทศบาลอินทปัญญาวัดใหญ่อินทาราม เทศบาลเมืองชลบุรี. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ณธิดา โกรทินธาคม. (2560). การใช้พลังอำนาจของผู้บริหารกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 6. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ทศพร หงษาชาติ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลกับความผูกพันต่อองค์กร: กรณีศึกษาสถานศึกษาภาครัฐ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 1. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- นัยหะ สามะ. (2554). “Good Governance กับการบริหารในโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน ” วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. ปีที่ 3 ฉบับที่ 4: 9-10.
- พรรณนิภา ไชยศรี. (2563). การบริหารตามหลักธรรมาภิบาลที่ส่งผลต่อประสิทธิผลโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ภาควัชร จันทร์กุล. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารสถานศึกษาโดยใช้หลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 2. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์.
- เยาวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี. (2556). การวัดผลและการสร้างแบบสอบถามสัมฤทธิ์. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง, หน้า 26-27.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2560). รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก, หน้า 17.
- วิวน ตะนะ. (2554). การใช้หลักธรรมาภิบาลในการบริหารโรงเรียนในอำเภอเชียงของจังหวัด

- เขียงราย.** วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3. (2564). **แผนปฏิบัติการ โครงการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม และธรรมาภิบาลในสถานศึกษา.** ยะลา: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายะลา เขต 3.
- อุษารัตน์ ดาวลอย. (2561). **ความสัมพันธ์ระหว่างการบริหารด้วยหลักธรรมาภิบาลกับประสิทธิผลของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4.** วิทยานิพนธ์หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- Krejcie, R. And Morgan, D.W. (1970). "Determining Sample size for Research activities." **Educationalan Psychological Measurement.** 30 (3), 608.
- Mott, R. M. (1972). **The character of effective organization.** New York: Harper and Row.
- Clarke, V. B. (2001). **Unit Search of Good Governance : Decentralization and Democracy in Ghana.** Illinois : Northern Illinois University.

